

Den fysiska teatern är min väg till frihet att uttrycka och kommunicera erfarenheter och kroppar som jag själv längtar efter att undersöka men som jag också vill se på en scen. Gömda kroppar fulla av skönheter, banaliteter och hemligheter. I det fysiska teaterarbetet får det omedvetna inom oss en chans att komma till medvetet uttryck och den tränade, känsliga kroppen en möjlighet att sprida magi, värme och hopp.

Själv bär jag ett livsinnehåll för vilket det inte finns några ord. Men det finns rörelser, stillheter, möjligheter att finna de fysiologiska förutsättningarna för att komma i kontakt med det jag vill undersöka och tala om. Det är en längtan efter själva den kropp som inte är dompterad och underställd ordets makt och som inger oss hopp om att ett rikt liv bortom hierarkier och maktmissbruk är möjligt.

Det finns en plats som jag vill återskapa om och om igen. Det är den plats där vi överlämnar oss till människan som vi faktiskt är, med sår, skavanker och skönheter, och där erkänner vår delaktighet, vår maktlöshet och så småningom delar den med vår publik. Det finns inget heroiskt i detta, men denna handling är oerhörd i sin storhet och kräver övning.

Som ung mötte jag teatern i skolan. Det var en lärare som hade oss ett par timmar i veckan i skapande dramatik. Jag var sju år och upptäckte att jag hade ett liv bortom de urtrista rollerna jag var satt att spela i livet och som kan sammanfattas i orden söt, tyst och duktig. Plötsligt fick jag vingar, jag slängde mig ut och jag upplät min röst i helt nya tonarter och andra fysiska rum.

Men med åren tog orden och de trista rollspelen över tills jag mötte Sören Larsson. Han hade varit elev hos Jerzy Grotowski och jag var nyfiken, på jakt efter något annat än den teater som frossade i klichéer.

Den första workshopen vi gjorde tillsammans ägde rum under ett dygn. Vi övade och tränade, enkla rörelser baserade på gravitation och rytm, timme ut och timme in.

Någon gång under natten var det något som släppte. Mina vanliga hållningar gav vika och jag upplevde hur min tyngd sjönk in i golvet samtidigt som kroppen paradoxalt nog blev lättare. Tröttheten försvann, känslan av begränsning likaså. En tomhet infann sig. Det var bara att följa, upplåta sig och använda sig av allt som en var i besittning av. De omedvetna och viljemässiga handlingarna förlorade greppet över mig och kroppen förstod omedvetet vad den skulle göra, jag behövde inte bekymra mig.

Under min professionella träning fördjupade jag mig i detta fysiska och mentala arbete som kort kan beskrivas som fotens kontakt med golvet. Fysiskt, att arbeta med skelettets struktur och med balansen. De konkreta släpp vi behöver göra för att få fysisk och mental tillgång till kroppens alla dimensioner. Mentalt att öppna sig för de sensationer och impulser som då uppstår och modet att följa dem också bortom de ramar vi och våra discipliner satt upp för vad vi kan och hur vi gör.

Den fysiska teatern är både form och innehåll. Formen känns ofta okontroversiell om än styvmoderligt behandlad i Sverige. Innehållet däremot är dynamit: att röra vid frågor, kroppar och röster som är tabu och som ruckar vår uppfattning om hur världen ser ut och hur vi skulle kunna leva våra liv. Den fysiska teatern är en konstform som förvisso också arbetar med röst och ord men som frigjort sig från ordens diktat och som ställer sig på den upplevande människans sida.

Jerzy Grotowski hade ryktet om sig att vara hård, brutal och åt det hänsynslösa hållet. När jag blev bekant med honom i en sommarworkshop för unga skådespelare 1987 mötte jag en försynt och lågmäld man med en glimrande och skarp blick. Hans arbete ledde mig dit jag längtade: in i en värld av mänskligheter bortom de sociala maskerna men ändå i samspel med dem.

Vi tränade röst, rörelse, improvisation och akrobatik. Syftet var att komma i kontakt och kunna arbeta med de djupare skikten inom oss. Men också att upptäcka vad i oss själva som möjliggjorde denna kontakt och vad som förhindrade den. Vi fick känna på våra gränser, vår lathet, våra ursäkter och våra begränsningar men i ett sammanhang som gjorde allt för att stötta oss att komma över dem. Grotowski hade skapat skenbart enkla former för arbetet i vilka vi tränade teknik, avspänning, medvetenhet och sceniskt mod. Det handlade om att skala ner, lägga av sig, eliminera det som står i vägen för att låta det vi inte visste att vi var komma till uttryck och finna en fysisk form som kunde upprepas. Utgångspunkten var och är hur den mänskliga kroppen fungerar – något som jag personligen blir mer och mer intresserad av i takt med att kroppen åldras.

Via negativa. Ta bort, skala ner. Omfamna tomheten. Avstå från att följa den första impulsen utan invänta den andra. Vänta inte för länge. Förskjut rytmen. Hitta nya ställen inom en att vila och finna närvaro. Enkla handlingar som utmanar, får oss att se vardagen i nytt ljus, handlingar som provocerar, en upplevelse av sanning, i samklang med de fysiologiska processer som faktiskt sker inom oss och som förnimms som innehåll och som i sig kommunicerar. Tänker att övningarna i sig bara är en förberedelse för att kunna öppna sig för och lyssna till de innebörder som rörelserna och närvaron väcker inom en. Ställer mig frågan hur långt jag vågar gå. Om jag förmår stå ut med smärtan, skräcken, vreden och de otillåtna tankar som jag klamrat mig fast vid under mitt liv. Om jag står ut med glädjen. Kan jag tillåta mig uppleva lyckan, vågar jag glänta på dörren in till det paradiset som gått förlorat? Det handlar om att falla. Om och om igen. Att som yrkesmänniska låta sig falla och låta sig beses. Att i träningen och i det sceniska arbetet vägra att enbart klamra sig fast i

yrkesmässiga och personliga vanor, utan att ge sig ut där det bär eller brister. Rent fysiskt är fallandet i det sceniska arbetet otroligt vackert och ofta överraskande. Vi ser en person som släpper taget och som överlämnar sig åt omvärlden och naturlagarna.

Arbetet är konkret och vardagligt, enkelt, och behöver erövas om och om igen. Jag har en grundträning där jag staplar min kropp i balans där ryggraden är så fri som möjligt och där jag med hjälp av skakningar och små förskjutningar arbetar med maximal avspänning och följer kroppens funktioner. Tyngden och gravitationen behöver vår uppmärksamhet.

Förmågan att släppa vår kroppstyngd ner genom golvet och bli som en del av marken som bär oss är essentiell. Men också huvudet och ögonen behöver träning. Ögonen är den direkta och första kontakten mellan oss och vår omvärld och ett väsentligt organ i vår förståelse och för kommunikationen inåt och utåt.

Jag arbetar med isolationer och riktningar, och att med hjälp av andningen öppna upp och skapa mellanrum mellan kotor och kroppsdelar, få kontakt med kroppens baksida.

Så saktar jag ner. Andas och fokuserar på att överlämna mig till stunden och nuet, lämna mig själv ifred och få de muskler jag inte behöver använda att släppa taget.

Jag uppmärksammar igen fotens kontakt med golvet, med tyngden, min egen rytm i relation till rummet och medarbetarna, jag ändrar ingenting men jag registrerar och kan låta mig påverkas eller inte.

Jag sträcker mig ut och låter kroppen förhålla sig till nivåer: golv, rum och tak. Jag söker var någonstans jag bär, vilka muskler som håller och är aktiva och vilka som är passiva. Som detta "jag-idag" undersöker jag rummets ytor och vad de lånar sig till, jag lyssnar och släpper, fångar upp och stannar till.

Nu rösten. Uppmärksamheten får dra sig inåt, till skelettet. Jag andas, fokuserar en kroppsdel och låter rösten söka sig dit, vibrera i benen och ljuda i hålrummen. Hela rösten är intressant, också den röst som skaver, rosslar och skär sig. Vad säger rösten mig, hur talar den till oss, till mig, till rummet och till världen?

Kroppen och rösten är ett med själen som samspelar med det omedvetna som samspelar med omvärlden. Vi är begåvade med två hjärnhalvor som arbetar tillsammans. Den mer emotionellt orienterade hjärnhalvan öppnar sig för det mänskliga äventyret där den mer rationellt orienterade hjärnhalvan stöttar upp och hjälper till att finna vägar.

Jag tänker att jag som människa och artist vill göra mig till del av världen såsom jag känner den och bidra till att skapa det gemensamma samtalet på många olika nivåer. Jag vill kommunicera med naturlagarna och de villkor som allt levande omfattas av och som också artikuleras i rytm. Jag vill både ära och vara fri att kritisera det arv jag fått med mig i form av förfäder och kultur, jag vill värna, försvara och fritt uttrycka mina djupt personliga upplevelser och jag vill kunna sätta det hela på en scen för att kommunicera det i det gemensamma sociala rum som teatern upprättar.

När det gäller föreställningsskapandet har jag alltmer gått in i arbetet med arkiv. Arkiv som en plats för dokument som vår tillvaro på olika sätt vilar på: beslut och undersökningar, uträkningar och myndighetsbeslut. De utgör samhällets grundval och vi kommer medvetet eller omedvetet tvingas att förhålla oss till dem. Det är kring dessa arkiv som vår gemensamma officiella historia om oss själva och vår värld skrivs.

Konstnärligt tycker jag om att relatera till arkiv som en verklighet vi kan erkänna som en gemensam erfarenhet och som äger eller ägt rum. Inte sällan är den grym. Den tar maktens perspektiv och dess agens är ofta stum och hård.

Men det finns också andra arkiv, såsom tidningsartiklar, monument och minnesplatser, fotografier och brev; liksom de minnen vi alla bär omkring på. I motsats till de officiellt sanktionerade arkivens rigida utsagor så är de arkiv vi själva äger i våra kroppar med dess specifika minnen mer dynamiska och därtill subjektiva men inte mindre giltiga. Vi bär alla gjorda erfarenheter och upplevelser mer präglade av personliga händelser men också dem vi gjort som grupp: kön, klass, etnicitet och ålder. Dessa är inte alltid artikulera. Och de erbjuder andra historier och perspektiv än vad de traditionella och offentligt sanktionerade arkiven gör.

I arbetet med gömda livserfarenheter framkommer nya berättelser. I kroppar som bär tystade erfarenheter finns andra minnen än de som samlats i historieböcker och museer. När dessa tystade minnen ges uttryck och förs samman med de gamla arkiven påbörjas en dialog mellan det kända och det okända. I den dialogen är det inte sällan det vi inte visste något om som känns välbekant och det välbekanta som blir främmande. Med detta som utgångspunkt kan vi i våra iscensättningar lägga till raster av strukturella frågor som ger ytterligare en dimension till dessa nya berättelser.

Vare sig jag utgår från en färdig text eller från idéer och tankar kring fenomen så påbörjas arbetet alltid med samtal mellan mig och mina medarbetare. Det finns en idé och ett material oftast sammansatt av både texter, filosofi och rumsliga tankar. Vi samtalar, dyker in i och lär känna materialet. Vad väcker materialet i oss? Vad associerar vi till? Vi håller oss nära gåtan och fascinationen och undviker de entydiga svaren.

Sedan ringar vi in det vi vill undersöka i sammanhanget, sätter upp improvisationer och turas om att observera. Fysiskt prövar vi oss fram vad materialet gör med oss, vi låter våra kroppar formas och omformas av uppgifterna, vi finner handlingar och riktningar.

Vi feedbackar och samtalar igen. Det vi som observerar ser, det de som var på golvet och jobbade upplevde. Ingenting är rätt eller fel, men mer eller mindre framkomligt och funktionellt. Undan för undan tas besluten om vad som ska utvecklas och vad som för denna gång faller bort.

Vi flyr det målinriktade och omfamnar det nomadiska. Arbetsfokus ligger på varandet i det fysiska, i scenrummets nu och på improvisationen i de olika momenten. Målen finns där i alla fall, det föreställningen som ska delas med en publik kan uppnå, och den riktningen behöver vi alla ta ansvar för.

Det finns en djup mening med det vi gör. När vi arbetar med hjärtat i handen sker någonting omkring oss. Människor påminns om vilka de är och vad livet skulle kunna vara. Vi skådespelare är de som bultar på tillbommade portar, som rör vid det oberörbara, som inger hopp om att ljuset, trots allt, brinner i mörkret.

Foton:

"Your Body Isnt Just You" 2020 med Annika B Lewis. Foto: Gustavo Perillo Nogueira

"Your Body Isnt Just You" 2019 med Annika B Lewis. Foto: Andreas Luukinen

"Bouffon" 2012 med Jonas Franke-Blom. Foto: Thomas Magnusson

"Aldrig Glömd" 2020. Foto: Ola Kjelbye

"Ja tack!" 2016 med Sanna Källman. Foto: Johan Wingborg

"Iarssons blandning" 2007 med Helen Hansson. Foto: Ola Kjelbye

"BERTHA" 2009. Foto: Ola Kjelbye

